

*Zorica Mršević**
*Svetlana Janković***

NASILJE NAD STARIJIM ŽENAMA U VREME NAKON PANDEMIJE COVID-a 19

Nasilje nad starijim ženama nastavlja se i vreme nakon pandemije Covid-a 19 u nesmanjenom intenzitetu. Većina žena (77 %) u EU zemljama, prema ovogodišnjim osmomartovskim nalazima Eurobarometra, smatra da je pandemija podstakla povećanje fizičkog i psihičkog nasilja nad njima, npr. to smatra devet od deset Portugalki i Grkinja. I kod nas se konstatuje da je pandemija povećala broj slučajeva porodičnog nasilja i da se taj trend povećava. Većina segmenata društva bila je loše pripremljena za nastalu situaciju, posebno kada su u pitanju različite kategorije starijih žena. Vakcinacija je unela optimizam, ali ne donosi odgovore u slučaju starijih žena čije je zdravstveno, socijalno i emocionalno stanje i dalje ugroženo. Starenje svuda u svetu povećava rizik od diskriminacije na osnovu godina, pa se srazmerno

* Doktor pravnih nauka, naučna savetnica u penziji Instituta društvenih nauka u Beogradu, zorica.mrsevic@gmail.com

** Magistar bezbednosti, ekspertkinja za rod i bezbednost, Centar za podsticanje dijaloga i tolerancije, Čačak, svetlana.jankovic.cacak@gmail.com

povećava i rizik od nasilja nad starijima, kao i rizik od ugrožavanja ljudskih prava starijih. Položaj svake marginalizovane grupe žena, pa i starijih žena, redovno je teži u poređenju sa položajem muških pripadnika iste grupe. Razlozi leže u društvenom kontekstu koji je ustaljeno ispunjen opštedruštvenom diskriminacijom žena, unutargrupnom diskriminacijom, kao i faktorima koji uslovljavaju pojavu ženske višestruke diskriminacije (siromaštvo, invaliditet, izloženost nasilju...). Važno je napomenuti npr. i da je gotovo duplo više starijih žena (13 %) nego muškaraca (7 %) koji su siromašni. Neophodno je diferencirano analiziranje pojedinih socijalnih i starosnih kategorija jer žene od šezdeset pet i više godina nisu homogena grupa. Ali uglavnom sve govore o anksioznim stanjima, depresiji, usamljenosti, tuzi i poniženju. Zlostavljanju svih oblika više su izložene one koje imaju niži nivo socijalnih aktivnosti, koje su funkcionalno zavisne, hronično bolesne, starije žene sa invaliditetom, dijagnostikovanom demencijom. Zlostavljanje se dešava u institucijama, u porodici, ili u javnim prostorima.

Domovi za stare.— Uprkos preduzetim merama i dalje se korisnici domova za stare zaražavaju Covid-om 19. Tako je u šabačkom domu za stara lica u januaru od Covid-a 19 preminulo dvoje, a u niškom 22. januara ove godine je prijavljeno devedeset šestoro zaraženih i dvoje preminulih. Niški Gerontološki centar je, inače, jedno od najvećih pojedinačnih žarišta Covid-a 19 u Srbiji od početka pandemije. Za godinu dana u niškom Univerzitetskom kliničkom centru bilo je hospitalizovano oko dvesta korisnika tog centra, umrlo ih je više od pedeset. Pošto je u to vreme otkriveno da u Gerontološkom centru postoje neprijavljeni zaraženi korisnici, uhapšen je tadašnji

direktor te ustanove. Tačan broj starijih osoba kod kojih je potvrđeno prisustvo virusa nije poznat, s obzirom da su podaci dati zbirno i nisu razvrstani po polu, jer u našem društvu nije ustaljena praksa da se bilo koji problem analitički razmatra sa rodnog stanovišta. Starije žene u domovima bile su izložene dodatnim ograničenjima usled pandemijskih mera zatvaranja, strahovima i nasilju. Nasilno ponašanje u ustanovama uključuje primenu fizičke sile, odsustvo dostojanstva starih (na primer ostavljani su u neurednoj odeći) i namerno neobezbeđivanje neophodne nege (razvoj dekubitusa, na primer). Loše postupanje prema starim osobama može dovesti do njihovih ozbiljnih fizičkih povreda i dugoročnih psiholoških posledica.

Porodica.– Nasilje nad starima je najskrivenija forma nasilja u porodici u mnogim društvima. Starije osobe koje postanu žrtve nasilja neretko su opterećene stidom, osećanjem da su same krive za nasilje, strahom zbog nasilnika, kao i nepoverenjem u odgovarajuće procedure sistema. Nadalje, među emocionalnim preprekama prijavljivanja nasilja nalazi se sindrom naučene bespomoćnosti, osećanje nemoći i želje da se zaštititi porodica „od sramote”, uključujući i nasilnika.

Javni prostori.– U najnepovoljnijem položaju su žene izvan svih klasnih kategorija, npr. sakupljačice sekundarnih sirovina koje žive u neformalnim naseljima, bez elementarne infrastrukture i bez pristupa sistemima zdravstvene i socijalne zaštite. Takođe i beskućnice iz šahtova za daljinsko grejanje i sl. Jedna takva je Stojanka Krnetić (82), baka koja je živela kod prodavnice u centru Bloka 45 na Novom Beogradu. Komšije su pričale da spava na hladnoći i da je tokom noći napadaju obesni mladići koji je tuku.

Baka Stojanka je pretučena preminula 9. decembra u ranim jutarnjim časovima u Kliničko-bolničkom centru Zemun, a njene ubice do momenta pisanja ovog teksta nisu identifikovane.

Ključne reči: nasilje nad starijim ženama, invaliditet, demencija, marginalizovane grupe žena, beskućnice, domovi za stare, zaraza Covid-om 19, porodično nasilje